

شماره چاپ: ۷۹۸

دوره نهم - سال دوم

شماره ثبت: ۳۷۷

تاریخ چاپ: ۱۳۹۲/۸/۴

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی

مجلس شورای اسلامی»

(نحوه رسیدگی به طرحها و لوایح قانونی)

کد موضوعی: ۲۴۰

شماره مسلسل: ۱۳۸۲۲

مردادماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	بررسی طرح پیشنهادی
۲۱	نتیجه‌گیری
۲۸	منابع و مأخذ

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»
(نحوه رسیدگی به طرحها و لوایح قانونی)

چکیده

«طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» با هدف اصلاح سازوکار رسیدگی به طرح‌ها و لوایح از مرحله ارائه تا تصویب نهایی آنها و ارتقای پشتوانه کارشناسی مصوبات مجلس تقدیم شده است. اصلاحات پیشنهادی هر چند در بسیاری از موضوعات به خصوص در مورد طرح‌ها و لوایح مفصل می‌تواند مثبت و موجب تسریع تصویب آنها شود و لکن ایراداتی نظیر اطلاق سازوکار پیشنهادی درخصوص کلیه طرح‌ها و لوایح، عدم امکان مطلق ارائه پیشنهاد جدید در صحن علنی با توجه به غیرقابل پیش‌بینی بودن تمامی موضوعات و ارتباط مواد با یکدیگر و با توجه به اصلاحات و تغییرات احتمالی نسبت به گزارش کمیسیون در صحن علنی و همچنین عدم اظهار نظر مرکز پژوهش‌ها در تمامی طرح‌ها و لوایح و عدم اعطای مهلت کافی به این مرکز جهت اظهار نظر خود می‌تواند این طرح را از هدف اصلی خود که افزایش کیفیت قانونگذاری و برخورداری طرح‌ها و لوایح از پشتوانه کارشناسی می‌باشد دور نماید.

مقدمه

طرح فوق‌الذکر به منظور افزایش کیفیت طرح‌ها و لوایح و نحوه رسیدگی آنها و همچنین برخورداری طرح‌ها و لوایح از پشتوانه کارشناسی تهیه و ارائه شده است. در همین راستا طرح حاضر در بیشتر مواد خود به رفع برخی تعارضات قانون فعلی، حذف برخی موارد تکراری و زوائد پرداخته است و به منظور افزایش کیفیت مصوبات مجلس به ارجاع طرح‌ها و لوایح به مرکز پژوهش‌ها در مواردی که کمیسیون لازم تشخیص بدهد و همچنین پیش‌بینی یکسری ضوابط جهت بررسی طرح‌ها و لوایح توسط این مرکز اشاره نموده است. همچنین طرح حاضر با اصلاح روند تصویب طرح‌ها و لوایح در صحن علنی به دنبال نوعی کاهش دخالت صحن علنی در تصویب مصوبات کمیسیون و تسریع در تصویب این مصوبات در صحن بوده است. طرح حاضر هرچند در کلیات خود می‌تواند مفید بوده و نواقص آیین‌نامه داخلی فعلی را به‌خصوص در تصویب طرح‌ها و لوایح مفصل رفع نماید ولیکن مسائل متعددی درخصوص این طرح وجود دارد که در تصویب آن لازم است مورد نظر قرار بگیرد. نکته کلی شکلی که درخصوص این طرح وجود دارد این است که برخی از مواد قانون فعلی براساس این طرح حذف می‌شوند و ماده‌ای جایگزین آن نشده است و لذا لازم است ترتیب مواد اصلاح شود.

بررسی طرح پیشنهادی

ماده (۱)

به موجب این ماده، ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی اصلاح می‌شود.

براساس اصلاح مزبور اولاً علاوه بر ذکر «نام» نماینده به ذکر «نام خانوادگی» نماینده نیز در طرح‌های قانونی و به تهیه این طرح‌ها در فرم‌های مخصوص تصریح شده است.

ثانیاً اعلام وصول و قرائت عنوان طرح و ارجاع آن به کمیسیون‌ها و توزیع نسخه‌ای از آن توسط رئیس برای وزیر یا وزیران مربوط در این ماده حذف گردیده است.

در خصوص اصلاحات مزبور قابل توجه است که قسمت نخست صحیح و منطقی می‌باشد و در قسمت دوم با توجه به اینکه احکام مربوط در مواد دیگر پیشنهادی و مواد موجود ذکر شده است فاقد ایراد می‌باشد.

لازم به ذکر است که ماده (۱) طرح علاوه بر اصلاح ماده (۱۳۱)، دو تبصره نیز به این ماده الحاق نموده است که در صدر این ماده ذکر نشده است. *لذا لازم است صدر ماده (۱) طرح به این صورت اصلاح شود «ماده (۱۳۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس به شرح ذیل اصلاح و دو تبصره به آن الحاق می‌گردد».*

براساس تبصره «۱» الحاقی امضاکنندگان طرح‌ها حق دارند در کمیسیون مربوط برای ادای توضیح حاضر و کمیسیون باید تاریخ بحث را کتباً اعلام نماید.

در این خصوص لازم به ذکر است که هم‌اکنون به موجب ماده (۱۳۲) این

موضوع ذکر شده است که براساس بند «الف» ماده (۲) طرح حاضر این ماده حذف خواهد شد. البته این نکته قابل توجه است که براساس ماده (۱۳۲) فعلی کمیسیون باید تاریخ بحث پیرامون طرح را کتباً به **امضاکنندگان طرح** اعلام نماید، در حالی که براساس تبصره فوق، کمیسیون تاریخ بحث را کتباً اعلام خواهد نمود و مخاطب این اعلام مشخص نشده است. لذا به نظر می‌رسد ترتیب کنونی جهت آگاهی امضاکنندگان طرح جهت ادای توضیح مناسب‌تر باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود این تبصره حذف و ماده (۱۳۲) ابقا شود و یا در صورت اصرار بر تصویب این تبصره و حذف ماده (۱۳۲)، عبارت «به آنان» بعد از عبارت «کتباً» اضافه شود.

براساس تبصره «۲» الحاقی نیز مقرر شده شورای عالی استان‌ها می‌تواند در حیطه وظایف و اختیارات شورا طرح‌های خود را از طریق دولت و یا به صورت مستقیم و در قالب طرح به مجلس تقدیم نمایند.

تبصره الحاقی مزبور نیز در قانون فعلی در قالب ماده (۱۴۰) ذکر شده است که براساس بند «الف» ماده (۲) این طرح پیشنهاد حذف آن داده شده است.

ماده (۲)

بند «الف» - براساس این بند مواد (۱۳۲)، (۱۳۵) و (۱۴۰) قانون حذف می‌شود.

به موجب ماده (۱۳۲) «امضاکنندگان طرح‌های قانونی حق دارند در کمیسیون مربوط که طرح آنها مطرح است، برای ادای توضیح حاضر شوند و کمیسیون تاریخ بحث پیرامون طرح را کتباً به آنان اعلام می‌نماید». ماده مزبور در طرح پیشنهادی در قالب تبصره «۱» الحاقی به ماده (۱۳۱) پیشنهاد شده است. در این خصوص همانگونه

که توضیح داده شد با توجه به اینکه مخاطب اعلام تاریخ بحث در کمیسیون در ماده (۱۳۲) فعلی مشخص می‌باشد و براساس تبصره «۱» الحاقی پیشنهادی به ماده (۱۳۱)، کمیسیون تاریخ بحث را کتباً اعلام خواهد نمود و مخاطب این اعلام مشخص نشده است. به نظر می‌رسد ترتیب کنونی جهت آگاهی امضاکنندگان طرح جهت ادای توضیح مناسب‌تر باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود ماده (۱۳۲) ابقا شود و تبصره «۱» الحاقی به ماده (۱۳۱) در این طرح حذف شود. لازم به ذکر است که براساس طرح فعلی ماده‌ای جایگزین ماده (۱۳۲) نشده است و لذا جهت رعایت ترتیب مواد نیز ابقای ماده (۱۳۲) مناسب می‌باشد.

مطابق ماده (۱۳۵) قانون فعلی ویژگی‌های ضروری جهت لوایح قانونی ذکر شده است. ماده مزبور با توجه به اینکه در ماده (۳) طرح پیشنهادی شرایط طرح‌ها و لوایح به صورت مشترک ذکر شده است، پیشنهاد حذف آن داده شده است.

ماده (۱۴۰) فعلی نیز به بیان نحوه تقدیم طرح‌های شورای عالی استان‌ها، اعلام وصول و ارجاع آن به کمیسیون‌ها و توزیع و ارسال آن برای هیئت وزیران و ویژگی‌های این طرح‌ها پرداخته است. این ماده با توجه به اینکه موضوعات مزبور در قالب ماده (۱) طرح، موضوع تبصره «۲» الحاقی به ماده (۱۳۱)، ماده (۳) موضوع اصلاح ماده (۱۳۸) و ماده (۵) موضوع اصلاح ماده (۱۴۳) در این طرح ذکر شده است، پیشنهاد حذف آن داده شده است.

بند «ب» - براساس این بند، شماره ماده (۱۳۶) به ماده (۱۳۵) تغییر می‌یابد.

بند «پ» - به موجب این بند؛ اولاً پاراگراف اول ماده (۱۳۷) با اصلاحاتی به عنوان ماده (۱۳۶) تعیین می‌شود. مطابق اصلاح مزبور عبارت «و در صورت نداشتن وزیر

مسئول نماینده دولت» بعد از عبارت «تناسب موضوع» اضافه می‌شود. بر این اساس در موقع طرح لوایح قانونی باید وزیر مربوط یا یکی از وزرا به تناسب موضوع و در صورت نداشتن وزیر مسئول نماینده دولت حاضر باشد.

ثانیاً پاراگراف دوم ماده (۱۳۷) با اصلاحی به‌عنوان ماده (۱۴۰) تعیین می‌شود. براساس اصلاح مزبور عبارت «نمایندگان دولت» بعد از کلمه «وزراء» اضافه می‌شود و ماده (۱۴۰) بدین صورت خواهد بود:

«معاونان رئیس‌جمهور و وزرای نمایندگان دولت، رئیس یا نایب رئیس شورای عالی استان‌ها که به‌صورت رسمی به مجلس معرفی شده باشند، می‌توانند حسب مورد در جلسات مجلس و کمیسیون‌ها برای توضیح و دفاع لازم حضور یابند.»
در این خصوص لازم به تذکر است که می‌بایست حرف ربط «و» قبل از عبارت «نمایندگان دولت» اضافه شود.

بند «ت» - مطابق این بند شماره ماده (۱۳۸) به (۱۳۷) تغییر خواهد یافت.

ماده (۳)

به‌موجب این ماده اولاً عنوان «چهارم - مقررات مشترک طرح‌ها و لوایح» قبل از ماده (۱۴۱) حذف و به‌صورت عبارت «سوم - مقررات مشترک طرح‌ها و لوایح» قبل از ماده (۱۳۸) الحاقی ذکر می‌شود. در این خصوص نکته‌ای که وجود دارد این است که لازم است حذف عنوان «سوم - طرح‌های شورای عالی استان‌ها» نیز مورد تصریح قرار بگیرد.

ثانیاً متنی به‌عنوان ماده (۱۳۸) به قانون الحاق می‌شود که در واقع به دلیل تغییر

عنوان ماده (۱۳۸) فعلی به ماده (۱۳۷)، جایگزین ماده (۱۳۸) می‌گردد.

درخصوص این ماده الحاقی نکات ذیل قابل توجه می‌باشد:

۱. به موجب بند «۱» این ماده، هر طرح یا لایحه علاوه بر داشتن عنوان باید دارای موضوع مرتبط با عنوان باشد. در قانون آیین‌نامه فعلی طرح یا لایحه باید دارای موادی متناسب با عنوان و موضوع باشند. در این خصوص لازم به توضیح است که اصولاً میان موضوع و عنوان می‌تواند نوعی همپوشانی وجود داشته باشد و تناسب مواد یا مفاد طرح یا لایحه با عنوان و موضوع بیشتر صحیح می‌باشد. لازم به ذکر است که براساس بند «۳» این ماده «متناسب بودن مواد با موضوع» به‌عنوان یکی از شرایط طرح یا لایحه ذکر شده است. لذا به نظر می‌رسد بهتر است بند «۱» بدین صورت اصلاح شود: **«دارای موضوع و عنوان مشخص باشد»**.

۲. به موجب بند «۲»، «دلایل ضرورت و نیازمندی به قانون جدید» ازجمله شرایط طرح‌ها و لوایح محسوب شده است.

مسئله حائز اهمیتی که درخصوص این بند وجود دارد این است که مشخص نشده است «دلایل ضرورت و نیازمندی به قانون جدید» در کجا ذکر شود. درحالی که براساس قانون موجود (مواد (۱۳۱) و (۱۳۵)) به ذکر این دلایل در مقدمه طرح یا لایحه تصریح شده است. **بنابراین پیشنهاد می‌شود بند مزبور بدین صورت اصلاح شود: «دارا بودن مقدمه توجیهی مشتمل بر دلایل ضرورت و نیازمندی به قانون جدید»**.

۳. براساس بند «۴» این ماده «کامل بودن از لحاظ ضmann و پیوست‌ها» یکی دیگر از شرایط طرح‌ها و لوایح محسوب شده است. اما نکته‌ای که وجود دارد این است که

منظور از «ضمائم» و «پیوست‌ها» مشخص نمی‌باشد. آیا صرفاً سوابق قانونی است و یا هر نوع سند و مدرکی به تشخیص معاونت قوانین می‌تواند به‌عنوان «ضمائم» و «پیوست‌ها» تلقی شده و در نتیجه عدم وجود آنها منجر به عدم اعلام وصول آنها شود.

۴. به‌موجب بند «۶»، «تأمین بار مالی برای طرح‌ها» به‌عنوان یکی از شروط طرح‌ها مطرح شده است. در این خصوص به نظر می‌رسد به‌دلیل اینکه عبارت مزبور چندان از لحاظ حقوقی جامع و مانع نمی‌باشد، پیشنهاد می‌شود شرط مزبور به «رعایت اصل هفتادوپنجم قانون اساسی» اصلاح شود.

علاوه بر نکات فوق به‌موجب تبصره این ماده تشخیص این شرایط بر عهده معاونت قوانین گذارده شده است. در این خصوص با توجه به اینکه معاونت مزبور صرفاً معاون رئیس مجلس می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تشخیص این شرایط بر عهده هیئت رئیسه گذاشته شود.

ماده (۴)

به‌موجب این ماده، ماده (۱۴۱) اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود.

براساس اصلاح پیشنهادی اولاً لزوم تقاضای حداقل ۲۵ نفر از نمایندگان جهت رسیدگی به هر یک از طرح‌ها و لوایح معوقه از دوره قبل قانونگذاری به تقاضای حداقل ۱۵ نفر از نمایندگان اصلاح شده است که این امر با توجه به نصاب لازم جهت ارائه طرح توسط نمایندگان (۱۵ نفر) مناسب می‌باشد.

ثانیاً عبارت «هرگاه شور اول آن طرح‌ها یا لوایح قبلاً خاتمه یافته باشد رسیدگی

به طرح یا لایحه با پیشنهاد کمیسیون و تصویب مجلس یک شوری انجام خواهد شد» از ماده مزبور حذف خواهد شد. حذف عبارت مزبور به دلیل اصل بر یک شوری بودن کلیه طرح‌ها و لوایح (ماده (۱۴۳)) می‌باشد و درخصوص طرح و لوایح دو شوری براساس تبصره الحاقی پیشنهادی مقرر شده در صورت تصویب شور اول آنها در دوره قبل، در دوره جدید به صورت یک شوری انجام می‌شود.

ماده (۵)

به موجب این ماده، ماده (۱۴۴) قانون حذف و ماده (۱۴۳) فعلی به‌عنوان ماده (۱۴۴) محسوب و یک ماده به‌عنوان ماده (۱۴۳) به قانون الحاق می‌شود.

توضیح آنکه ماده (۱۴۴) فعلی به لزوم رعایت اصل هفتادوپنجم و نحوه و زمان اعلام وصول طرح‌ها و لوایح و ارجاع به کمیسیون‌ها و در اختیار نمایندگان گذاشتن این موارد پرداخته است که به دلیل ذکر این احکام در مواد دیگر پیشنهاد حذف آن داده شده است.

به موجب ماده پیشنهادی به‌عنوان ماده (۱۴۳): اولاً وظیفه تعیین کمیسیون اصلی بر عهده هیئت رئیسه گذاشته شده است و موظف شده قبل از اعلام وصول، کمیسیون را تعیین و در زمان اعلام وصول به اطلاع نمایندگان برساند.

ثانیاً هیئت رئیسه موظف شده پس از اعلام وصول، طرح یا لایحه را چاپ و در اختیار کمیسیون‌های تخصصی، معاونت امور مجلس ریاست جمهوری، دستگاه‌های اجرایی زیربط و مرکز پژوهش‌ها قرار دهد.

همچنین براساس تبصره «۲» ماده الحاقی در مواردی که کمیسیون یا

کمیسیون‌هایی به نحوه ارجاع طرح یا لایحه معترض باشند مراتب اعتراض خود را به هیئت رئیسه اعلام می‌کنند، هیئت رئیسه موظف است در اولین فرصت به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم نماید.

مسئله‌ای که در ارتباط با این ماده وجود دارد این است که تعیین کمیسیون‌های فرعی مورد اشاره قرار نگرفته است و در اختیار کمیسیون‌های تخصصی قرار دادن طرح‌ها و لوایح، منصرف از تعیین کمیسیون‌های فرعی می‌باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود عبارت «و فرعی» بعد از عبارت «کمیسیون اصلی» اضافه شود.

ماده (۶)

براساس این ماده، ماده (۱۴۵) قانون اصلاح می‌شود. براساس ماده اصلاحی، کمیسیون اصلی، رسیدگی به طرح یا لایحه ارجاعی را پس از ده روز شروع خواهد کرد و مهلت رسیدگی برای طرح یا لایحه عادی حداکثر دو ماه و یک فوریتی حداکثر یک ماه خواهد بود و این مهلت با موافقت هیئت رئیسه مجلس به همین میزان برای یکبار قابل تمدید می‌باشد و چنانچه حجم مواد طرح یا لوایح مذکور به میزانی باشد که در حد فوق قابل رسیدگی نباشد به تشخیص هیئت رئیسه قابل تمدید است. درخصوص این ماده و تبصره‌های آن نکات ذیل وجود دارد:

۱. با توجه به اینکه مطابق ذیل ماده به هیئت رئیسه اجازه داده شده چنانچه حجم مواد طرح یا لوایح مذکور به میزانی باشد که در حد مذکور در این ماده قابل رسیدگی نباشد به تشخیص هیئت رئیسه به صورت مطلق قابل تمدید است، حکم مربوط به تمدید مهلت مذکور برای یکبار توسط هیئت رئیسه در ماده پیشنهادی فاقد وجه است.

تذکر: عبارت «در حد مافوق» به «در حد فوق» اصلاح شود.

۲. براساس تبصره «۱»، این ماده کمیسیون‌های تخصصی و نمایندگان می‌توانند به ترتیب حداکثر ۱۵ و ۱۰ روز کاری پس از چاپ و توزیع طرح یا لایحه عادی پیشنهادهای خود را درخصوص کلیات و جزئیات به کمیسیون اصلی تسلیم نمایند. همچنین درخصوص طرح یا لایحه یک فوریتی فرصت کمیسیون‌های فرعی ۱۰ روز و نمایندگان ۵ روز کاری می‌باشد.

نکته حائز اهمیتی که درخصوص تبصره مزبور وجود دارد این است که صدر تبصره به مهلت کمیسیون‌های تخصصی اشاره دارد ولیکن ذیل تبصره به مهلت کمیسیون‌های فرعی تصریح دارد. لذا با توجه به اینکه کمیسیون فرعی اخص از کمیسیون‌های تخصصی می‌باشد لازم است عبارت «کمیسیون‌های تخصصی» در صدر تبصره به عبارت «کمیسیون‌های فرعی» اصلاح شود.

۳. مطابق تبصره «۲» این ماده تحت شرایطی طرح یا لایحه جهت رسیدگی به مرکز پژوهش‌های مجلس ارجاع خواهد شد. مرکز پژوهش‌ها نیز موظف شده با هماهنگی کمیسیون اصلی با رعایت ضوابط مقرر در این تبصره حداکثر ظرف مدت سی روز برای طرح یا لایحه عادی و بیست روز برای طرح یا لایحه یک فوریتی گزارش جامع خود را به کمیسیون اصلی ارسال نماید و در صورت عدم نیاز به قانون دلایل رد طرح یا لایحه را به کمیسیون گزارش نماید و در جلسات کمیسیون شرکت و از گزارش خود دفاع نماید.

۴. مسئله‌ای که در این خصوص وجود دارد این است که براساس این تبصره صرفاً در مواردی که کمیسیون تشخیص دهد رسیدگی به طرح یا لایحه توسط مرکز

پژوهش‌ها انجام می‌شود، و لذا مشخص نیست حکم ماده (۵) طرح پیشنهادی موضوع ماده (۱۴۳) الحاقی مبنی بر وظیفه هیئت رئیسه در ارسال همه طرح‌ها و لوایح به مرکز پژوهش‌ها چه مفهومی خواهد داشت. آیا این موارد برای مرکز پژوهش‌ها صرفاً جنبه اطلاعی دارد و یا خیر و این مرکز ملزم به ارائه نظر خود درخصوص همه طرح‌ها و لوایح می‌باشد؟ در صورت اخیر ارجاع طرح یا لایحه به مرکز در صورت تصمیم کمیسیون چگونه خواهد بود؟

لازم به ذکر است که هم‌اکنون به موجب بند «الف» ماده (۲) «قانون شرح وظایف مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی»، «مطالعه، پژوهش و ارائه نظرات کارشناسی در مورد تمام لوایح و طرح‌ها به نمایندگان و کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی در زمان مناسب» یکی از وظایف مرکز پژوهش‌ها قلمداد شده است.

ازسوی دیگر یکی از اهداف اصلی این طرح افزایش کیفیت طرح‌ها و لوایح دانسته شده است. لذا با عنایت به نکات فوق به نظر می‌رسد عدم ارجاع همه طرح‌ها و لوایح نمی‌تواند چندان با هدف این طرح همخوانی داشته باشد و استفاده از ظرفیت مرکز پژوهش‌های مجلس نیازمند دخیل نمودن این مرکز نه تنها در بررسی کلیه طرح‌ها و لوایح، بلکه در مرحله تدوین طرح‌ها نیز می‌باشد. به نحوی که نمایندگان ملزم باشند قبل از ارائه طرح خود نظر این مرکز را به عنوان بازوی کارشناسی خود به عنوان سند پشتیبان طرح أخذ نمایند. لذا پیشنهاد می‌شود صدر تبصره «۲» ماده (۶) حذف شود. نکته مهم دیگری که در این ماده وجود دارد عدم فرصت کافی جهت ارائه گزارش درخصوص طرح و لوایح مهم و مفصل توسط مرکز پژوهش‌ها با توجه به

ضوابط و ترتیبات مقرر و پیش‌بینی شده در این تبصره می‌باشد، به نحوی که برخی از طرح‌ها و لوایح در چند صد ماده ارائه می‌شوند (نظیر لایحه تجارت و مجازات اسلامی) که بدون تردید فرصت پیش‌بینی شده نمی‌تواند منجر به ارائه یک نظر کارشناسی مناسب شود. در این خصوص لازم است امکان تمدید مهلت با توجه به حجم و اهمیت طرح‌ها و لوایح با پیشنهاد مرکز و موافقت کمیسیون پیش‌بینی گردد.

ماده (۷)

براساس این ماده، ماده (۱۴۶) قانون اصلاح و تبصره‌های آن ابقا و دو تبصره «۳» و «۴» به آن الحاق می‌شود. مطابق ماده اصلاحی، «کمیسیون اصلی موظف است در مهلت تعیین شده از نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی و نمایندگانی که پیشنهاد آنها به تصویب کارگروه منتخب کمیسیون اصلی و مرکز پژوهش‌ها نرسیده دعوت نماید. همچنین در طرح‌ها و لوایحی که کمیسیون اصلی بدون ارجاع به مرکز پژوهش‌ها رسیدگی می‌کند از نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی و نمایندگانی که در موعد مقرر پیشنهاد داده‌اند دعوت نماید گزارش خود را درخصوص تصویب، رد، مسکوت ماندن، تغییر و تکمیل هر طرح یا لایحه را به مجلس تقدیم نماید».

درخصوص ماده پیشنهادی علاوه بر ایراد سابق‌الذکر درخصوص عدم ارجاع کلیه طرح‌ها و لوایح به مرکز پژوهش‌ها و منافات این امر با افزایش کیفیت مصوبات مجلس نکات ذیل قابل تأمل می‌باشد:

اول اینکه ماده مزبور از لحاظ نگارشی واجد ایراد می‌باشد و صدر و ذیل ماده

بدون ارتباط و پیوستگی منطقی می‌باشد.

دوم اینکه در مواد سابق پیشنهادی صرفاً به ارجاع طرح یا لایحه تحت شرایطی جهت رسیدگی به مرکز پژوهش‌های مجلس تصریح شده و مرکز پژوهش‌ها نیز موظف شده با هماهنگی کمیسیون اصلی با رعایت ضوابط مقرر ظرف مهلت مقرر گزارش جامع خود را به کمیسیون اصلی ارسال نماید و در صورت عدم نیاز به قانون دلایل رد طرح یا لایحه را به کمیسیون گزارش نماید و در جلسات کمیسیون شرکت و از گزارش خود دفاع نماید. لذا «کارگروه منتخب کمیسیون اصلی و مرکز پژوهش‌ها» واجد ابهام می‌باشد و در مواد سابق پیش‌بینی نشده است.

سوم اینکه در این ماده به دعوت از «نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی» جهت بررسی پیشنهادهاشان اشاره شده است، درحالی که اصولاً کمیسیون‌های فرعی دارای پیشنهادهایی می‌باشند. لذا مشخص نیست منظور از «کمیسیون‌های تخصصی» در این ماده همان کمیسیون‌های فرعی در رسیدگی به طرح‌ها و لوایح می‌باشد و یا منظور از آن کلیه کمیسیون‌های تخصصی می‌باشد.

چهارم اینکه براساس صدر تبصره «۳» پیشنهادی الحاقی در صورتی که طرح یا لایحه در کمیسیون اصلی به تصویب برسد گزارش آن به هیئت رئیسه ارسال می‌شود. لذا گزارش کمیسیون صرفاً در مواردی به هیئت رئیسه ارسال می‌شود که طرح یا لایحه به تصویب کمیسیون رسیده باشد و در مواردی که طرح یا لایحه رد شود گزارش آن به هیئت رئیسه ارسال نخواهد شد و چاپ و توزیع نیز نمی‌شود. درحالی که منطقی‌اً لازم است که گزارش کمیسیون اصلی در هر صورت مبنی بر تصویب یا رد طرح یا لایحه باید به هیئت رئیسه ارسال و چاپ و توزیع شود.

پنجم اینکه به موجب ذیل تبصره «۳» پیشنهادی الحاقی، نمایندگان می‌توانند ظرف

یک هفته از تاریخ چاپ و توزیع گزارش کمیسیون اصلی، پیشنهادهای خود را درخصوص برگشت به طرح یا لایحه اصلی برای هر ماده، حذف کل و جزء، رفع ابهام و اصلاح مواد به هیئت رئیسه مجلس جهت چاپ تسلیم نماید تا در جلسه علنی قابل طرح باشد.

لذا بر این اساس پیشنهاد نمایندگان صرفاً زمانی در جلسه علنی قابل طرح می‌باشد که ظرف یک هفته از تاریخ چاپ و توزیع گزارش کمیسیون اصلی به هیئت رئیسه مجلس تسلیم نمایند و پیشنهاد جدیدی اصولاً قابل طرح نیست. نکته قابل تأملی که در این خصوص وجود دارد جلوگیری از امکان ارائه پیشنهادهای جدید به هنگام بررسی گزارش کمیسیون در صحن علنی می‌باشد، که با توجه به مباحث و یا تصمیماتی که در صحن علنی صورت می‌گیرد می‌تواند محل تأمل باشد. چرا که بسیاری از این موارد پیش از طرح در صحن علنی قابل پیش‌بینی نیست تا بتوان ظرف مهلت مزبور پیش‌بینی شود. لذا در چنین مواردی باید ارجاع موضوع به کمیسیون تخصصی مربوطه پیش‌بینی شود.

لازم به ذکر است که ماده (۱۵۵) قانون آیین‌نامه داخلی نیز که به اولویت رسیدگی به پیشنهادها در جلسه علنی پرداخته است رافع ایراد فوق نخواهد بود. چرا که ماده (۱۵۵) صرفاً به بیان اولویت رسیدگی به پیشنهادها پرداخته و ناظر به امکان طرح آنها در جلسه علنی نمی‌باشد.

ششم اینکه به‌موجب تبصره «۴» پیشنهادی الحاقی در صورت عدم ارسال گزارش کمیسیون در مدت تعیین شده، هیئت رئیسه موظف است در صورت تقاضای پانزده نفر از طراحان برای طرح یا درخواست رئیس‌جمهور برای لایحه، اصل طرح یا

لایحه را طبق نوبت در دستور کار مجلس قرار دهد. لکن چنانچه گزارش کمیسیون سه روز قبل از شروع رسیدگی طرح یا لایحه در مجلس، چاپ و توزیع شده باشد تا نمایندگان از فرصت قانونی جهت ارائه پیشنهاد خود استفاده نمایند در جلسه علنی، گزارش کمیسیون جایگزین طرح یا لایحه اصلی شده و رسیدگی می‌شود. این تبصره در واقع واجد همان حکم مقرر در ماده (۱۴۶) فعلی می‌باشد که در بردارنده یکسری اصلاحات می‌باشد.

درخصوص این تبصره دو نکته وجود دارد: اول اینکه ذیل تبصره پیشنهادی از لحاظ علائم نگارشی ایراد دارد و لازم است علامت [،] بعد از عبارت «استفاده نمایند» اضافه شود. دوم اینکه براساس این تبصره چاپ و توزیع گزارش کمیسیون سه روز قبل از شروع رسیدگی طرح یا لایحه در مجلس، به‌منظور استفاده نمایندگان جهت ارائه پیشنهاد خود پیش‌بینی شده است و با توجه به ذیل تبصره «۳» پیشنهادی الحاقی به ماده (۱۴۶) ارائه پیشنهاد جدید در صحن علنی وجود نخواهد داشت. لذا مشخص نیست چگونه ظرف سه روز نمایندگان قادر به ارائه پیشنهادی خود خواهند بود به‌خصوص در ارتباط با لوایح مفصل و مهم.

ماده (۸)

براساس این ماده تبصره «۵» ماده (۱۵۰) حذف خواهد شد. تبصره مزبور مقرر داشته «کلیه پیشنهاد‌های کتبی نمایندگان که در زمان رسیدگی، در کمیسیون حضور داشته‌اند همراه با گزارش کمیسیون، چاپ و توزیع می‌شود».

لذا براساس طرح حاضر پیشنهاد‌های نمایندگان همراه با گزارش کمیسیون چاپ

و توزیع نخواهد شد. به نظر می‌رسد حذف این تبصره به دلیل امکان ارائه پیشنهادی نمایندگان درخصوص گزارش کمیسیون ظرف یک هفته پس از چاپ و توزیع این گزارش می‌باشد. لذا در صورتی که نماینده‌ای پیشنهاد خود را به کمیسیون اصلی تقدیم کرده و لکن مورد توجه قرار نگرفته است، می‌تواند ظرف یک هفته پس از چاپ و توزیع گزارش کمیسیون اصلی جهت طرح در صحن علنی به هیئت رئیسه تقدیم نماید.

ماده (۹)

براساس این ماده، ماده (۱۵۱) قانون اصلاح و مواد (۱۵۳)، (۱۵۴)، (۱۵۶) و (۱۵۷) حذف می‌شود. پیش از بررسی این ماده لازم به ذکر است که ماده (۱۵۱) پیشنهادی به دنبال اصلاح روند تصویب طرح‌ها و لوایح در صحن علنی مجلس در چند محور می‌باشد. اول اینکه پس از تصویب کلیات گزارش کمیسیون ابتدا درخصوص آن دسته از موادی که پیشنهادی درخصوص آنها وجود دارد بررسی و رأی‌گیری شده و سپس نسبت به بقیه مواد به صورت یکجا رأی‌گیری خواهد شد.

دوم اینکه امکان ارائه پیشنهاد جدید توسط نمایندگان در صحن علنی وجود نخواهد داشت و نهایتاً در صورتی که گزارش کمیسیون درخصوص ماده‌ای به تصویب نرسد و پیشنهاد نمایندگان نیز که مطابق ضوابط مذکور پیشتر ارائه شده است به تصویب نرسد، ماده حذف شده تلقی می‌شود.

پیش از بررسی این ماده لازم به ذکر است که، سازوکار پیشنهادی جهت تصویب طرح‌ها و لوایح در صحن علنی، اگر چه می‌تواند مشکل مجلس در تصویب

طرح‌ها و لوایح مفصل را حل نماید، ولیکن در بسیاری از موارد طرح‌ها و لوایح از حجم نسبتاً کمی برخوردار می‌باشند و لزوم بحث و بررسی آنها در صحن علنی می‌تواند در بالا بردن کیفیت مصوبات کمیسیون مؤثر باشد و هیچ ضرورتی جهت عدم ورود صحن علنی مجلس در جزئیات این طرح‌ها و لوایح وجود ندارد. حال به بررسی این ماده خواهیم پرداخت.

ماده مذکور ابتدا به بیان نحوه و ترتیب صحبت موافقان و مخالفان و همچنین نماینده کمیسیون و دولت درخصوص گزارش کمیسیون، پرداخته و سپس مقرر داشته برای تصویب کلیات رأی‌گیری می‌شود.

در صورت تصویب کلیات ابتدا بحث و رأی‌گیری درخصوص موادی که دارای پیشنهاد چاپ شده نمایندگان باشد انجام می‌شود. به نحوی که ابتدا مصوبه کمیسیون اصلی درخصوص آن ماده مطرح می‌شود و در صورت تصویب، پیشنهادهای چاپ شده نمایندگان به شرط عدم مغایرت با مصوبه کمیسیون قابل طرح است و در صورت عدم تصویب مصوبه کمیسیون اصلی، پیشنهاد چاپ شده نمایندگان به ترتیب برگشت به طرح یا لایحه اولیه، اصلاحی، حذف جزء و کل، رفع ابهام و الحاقی مطرح و رأی‌گیری انجام می‌شود. در صورتی که ماده مصوب کمیسیون و پیشنهادهای چاپ شده به تصویب نرسد، آن ماده از گزارش کمیسیون حذف شده تلقی می‌شود.

درخصوص این قسمت چند نکته وجود دارد. اول اینکه بحث و رأی‌گیری ابتدایی درخصوص آن دسته از موادی که دارای پیشنهاد چاپ شده نمایندگان باشد در صورتی می‌تواند مفید واقع شود که نمایندگان به خوبی نسبت به مواد قبلی و بعدی آگاهی و وقوف کافی داشته باشند تا بتوانند به نحو صحیحی درخصوص موادی که

صرفاً پیرامون آنها پیشنهادی وجود دارد تصمیم بگیرند. نکته دوم آنکه حذف شده تلقی کردن آن دسته از موادی که نه مصوبه کمیسیون و نه پیشنهادهای نمایندگان درخصوص آنها به تصویب نمی‌رسد، همیشه نمی‌تواند صحیح باشد. چرا که در بسیاری از موارد، مواد یک مصوبه با یکدیگر پیوستگی منطقی داشته به نحوی که حذف و حتی اصلاح آن می‌تواند در مفهوم و یا اجرای مواد دیگر تأثیر داشته باشد. لذا حذف تلقی شدن مواد مزبور بدون اینکه امکان ارائه پیشنهاد جدید باشد، در بسیاری از موارد قوانین را دچار ایراد می‌سازد. لذا در چنین مواردی لازم است موضوع به کمیسیون ارجاع شود تا درخصوص موضوع مطروحه تصمیم مقتضی اخذ شود.

نکته بعدی ارتباط حکم مزبور با ماده (۱۵۵) قانون آیین‌نامه داخلی می‌باشد. بدین صورت که مطابق این ماده «پس از تصویب کلیات و در شور نهایی طرح‌ها و لوایح، اولویت رسیدگی به پیشنهادها در جلسه علنی به ترتیب زیر خواهد بود:

۱. پیشنهاد بازگشت به لایحه دولت یا طرح اصلی،

۲. پیشنهاد حذف کل ماده،

۳. پیشنهاد چاپ شده کمیسیون‌های فرعی،

۴. پیشنهاد حذف جزء و پیشنهادهای چاپ شده نمایندگان با تشخیص اولویت

جامع بودن توسط یکی از اعضای هیئت رئیسه،

۵. رأی‌گیری برای اصل ماده،

۶. رأی‌گیری برای حذف کل ماده در صورتی که اصل ماده رأی نیاورد،

۷. پیشنهادهای جدید نمایندگان،

۸. ارجاع به کمیسیون، به تشخیص رئیس جلسه (در صورتی که پیشنهاد‌های فوق‌الذکر رأی نیاورد)». حال با توجه به اینکه به موجب طرح پیشنهادی این ماده حذف نشده است و لیکن براساس قسمت فوق از ماده (۱۵۱) اصلاحی در صورتی که پیشنهاد‌های چاپ شده نمایندگان به ترتیب برگشت به طرح یا لایحه اولیه، اصلاحی، حذف جزء و کل، رفع ابهام و الحاقی رأی نیاورد ماده حذف شده تلقی می‌گردد. لذا مشخص نیست حکم ماده (۱۵۵) چگونه اجرا خواهد شد.

به موجب بخش اخیر ماده پیشنهادی، در پایان کلیه مواد باقی مانده گزارش کمیسیون که دارای پیشنهاد چاپ شده نیستند توسط دبیر جلسه قرائت و به صورت یکجا رأی‌گیری می‌شود و چنانچه به تصویب نرسد به تشخیص رئیس جلسه یا پانزده نفر از نمایندگان برای برخی از مواد جداگانه رأی‌گیری و موادی که به تصویب نرسد حذف می‌شود و برای مابقی مواد یکجا رأی‌گیری انجام می‌شود.

در این خصوص نیز مسائل ذیل قابل توجه می‌باشد؛ اول اینکه در بسیاری از طرح‌ها و لوایح مفصل قرائت مواد باقی مانده نیز می‌تواند تا حد زیادی وقت‌گیر بوده و باعث کندی روند تصویب قانون شود. لذا می‌توان صرفاً در موارد ضروری و به تشخیص هیئت رئیسه مواد قرائت شود. دوم آنکه حذف محسوب شدن آن دسته از موادی که جداگانه در خصوص آنها رأی‌گیری به عمل آمده و به تصویب نرسند با توجه به نکته سابق‌الذکر به دلیل اینکه اصولاً مواد یک مصوبه از یکپارچگی منطقی برخوردار بوده و حذف ماده می‌تواند در مواد دیگر از جهت نحوه اجرا و اثرات آنها تأثیرگذار باشد نمی‌تواند همیشه مطلوب باشد. لذا به نظر می‌رسد در چنین مواردی لازم است امکان ارجاع موضوع به کمیسیون وجود داشته باشد.

به موجب تبصره «۱» پیشنهادی، هرگاه کلیات طرح یا لایحه در گزارش کمیسیون اصلی به تصویب نرسیده باشد، در مجلس پس از مذاکرات درخصوص تصویب کلیات رأی‌گیری انجام می‌شود و در صورت تصویب، طرح یا لایحه برای شور دوم به کمیسیون اصلی ارجاع می‌شود و در صورت عدم تصویب مجلس، طرح یا لایحه از دستور خارج و بایگانی می‌شود.

مطابق تبصره «۲» پیشنهادی در صورت عدم آمادگی یا عدم حضور سخنگوی کمیسیون، به ترتیب رئیس یا یکی از نواب رئیس یا هر یک از اعضای کمیسیون از گزارش کمیسیون دفاع خواهد نمود.

براساس تبصره «۳» پیشنهادی زمان بررسی پیشنهاد چاپ شده نمایندگان پس از صحبت پیشنهاددهنده و صحبت یک مخالف و موافق و نماینده دولت و سخنگوی کمیسیون هرکدام حداکثر به مدت پنج دقیقه رأی‌گیری انجام می‌شود.

به موجب تبصره «۴» در مواردی که طرح یا لایحه طبق این آیین‌نامه به صورت دو شوری رسیدگی می‌شود، در شور اول فقط کلیات و در شور دوم فقط مواد طبق این آیین‌نامه رسیدگی خواهد شد.

نتیجه‌گیری

ماده (۱)

۱. با توجه به اینکه ماده (۱) علاوه بر اصلاح ماده (۱۳۱) دو تبصره نیز به آن الحاق نموده است، لازم است صدر ماده (۱) طرح به این صورت اصلاح شود «ماده (۱۳۱)

قانون آیین‌نامه داخلی مجلس به شرح ذیل اصلاح و دو تبصره به آن الحاق می‌گردد».

۲. به دلیل اینکه به موجب تبصره «۱» الحاقی به صورت مطلق کمیسیون تاریخ بحث را کتباً اعلام خواهد نمود و مخاطب این اعلام مشخص نشده است در حالی که ماده (۱۳۲) فعلی کمیسیون باید تاریخ بحث پیرامون طرح کتباً به امضاکنندگان طرح اعلام کند، پیشنهاد می‌شود تبصره «۱» الحاقی حذف و ماده (۱۳۲) ابقا شود و یا در صورت اصرار بر تصویب این تبصره و حذف ماده (۱۳۲)، عبارت «به آنان» بعد از عبارت «کتباً» اضافه شود.

ماده (۳)

۱. لازم است حذف عنوان «سوم - طرح‌های شورای عالی استان‌ها» نیز مورد تصریح قرار بگیرد.

۲. در بند «۱» ماده (۱۳۸) الحاقی با توجه به این که میان موضوع و عنوان می‌تواند نوعی همپوشانی وجود داشته باشد و ارتباط موضوع با عنوان در این صورت فاقد معنا است، تناسب مواد یا مفاد طرح یا لایحه با عنوان و موضوع بیشتر صحیح می‌باشد. لذا مناسب است بند «۱» بدین صورت اصلاح شود: «دارای موضوع و عنوان مشخص باشد».

در بند «۲» ماده (۱۳۸) الحاقی با توجه به اینکه مشخص نشده «دلایل ضرورت و نیازمندی به قانون جدید» در کجا ذکر شود لازم است به ذکر این دلایل در مقدمه طرح یا لایحه تصریح شود. همانگونه که در مواد (۱۳۱) و (۱۳۵) موجود به این

موضوع تصریح شده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود بند «۲» بدین صورت اصلاح شود: «دارا بودن مقدمه توجیهی مشتمل بر دلایل ضرورت و نیازمندی به قانون جدید».

۳. در بند «۴» ماده (۱۳۸) الحاقی منظور از «ضمائم» و «پیوست‌ها» مشخص نیست. آیا صرفاً سوابق قانونی است و یا هر نوع سند و مدرکی به تشخیص معاونت قوانین می‌تواند به‌عنوان «ضمائم» و «پیوست‌ها» تلقی شده و در نتیجه عدم وجود آنها منجر به عدم اعلام وصول آنها شود؟ لذا لازم است به نوع این «ضمائم» و «پیوست‌ها» تصریح شود.

۴. در بند «۶» ماده (۱۳۸) الحاقی به دلیل اینکه عبارت مزبور چندان از لحاظ حقوقی جامع و مانع نمی‌باشد، پیشنهاد می‌شود شرط مزبور به «رعایت اصل ۷۵ قانون اساسی» اصلاح شود.

۵. در تبصره ماده (۱۳۸) الحاقی با توجه به اینکه معاونت قوانین صرفاً معاون رئیس مجلس می‌باشد، پیشنهاد می‌شود تشخیص این شرایط بر عهده هیئت رئیسه گذاشته شود.

ماده (۵)

مسئله‌ای که در ارتباط با این ماده وجود دارد این است که تعیین کمیسیون‌های فرعی مورد اشاره قرار نگرفته است و در اختیار کمیسیون‌های تخصصی قرار دادن طرح‌ها و لوایح، منصرف از تعیین کمیسیون‌های فرعی می‌باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در ماده (۱۴۳) الحاقی عبارت «و فرعی» بعد از عبارت «کمیسیون اصلی» اضافه شود.

ماده (۶)

۱. با توجه به اینکه مطابق ذیل این ماده به هیئت رئیسه اجازه داده شده چنانچه حجم مواد طرح یا لوایح مذکور به میزانی باشد که در حد مذکور در این ماده قابل رسیدگی نباشد به تشخیص هیئت رئیسه به صورت مطلق قابل تمدید است، حکم مربوط به تمدید مهلت مذکور برای یکبار توسط هیئت رئیسه در ماده پیشنهادی فاقد وجه می‌باشد.

تذکر: عبارت «در حد مافوق» در ماده (۱۴۵) اصلاحی به «در حد فوق» اصلاح شود.

۲. در تبصره «۱» ماده (۱۴۵) اصلاحی به دلیل این که صدر تبصره به مهلت کمیسیون‌های تخصصی اشاره دارد ولیکن ذیل تبصره به مهلت کمیسیون‌های فرعی تصریح دارد. با توجه به اینکه کمیسیون فرعی اخص از کمیسیون‌های تخصصی می‌باشد لازم است عبارت «کمیسیون‌های تخصصی» در صدر تبصره به عبارت «کمیسیون‌های فرعی» اصلاح شود.

۳. در تبصره «۲» ماده (۱۴۵) اصلاحی دو نکته حائز اهمیت وجود دارد. اول اینکه براساس این تبصره صرفاً در مواردی که کمیسیون تشخیص دهد رسیدگی به طرح یا لایحه توسط مرکز پژوهش‌ها انجام می‌شود، و لذا مشخص نیست حکم ماده (۵) طرح پیشنهادی موضوع ماده (۱۴۳) الحاقی مبنی بر وظیفه هیئت رئیسه در ارسال همه طرح‌ها و لوایح به مرکز پژوهش‌ها چه مفهومی خواهد داشت. آیا این موارد برای مرکز پژوهش‌ها صرفاً جنبه اطلاعی دارد و یا خیر و این مرکز ملزم به ارائه نظر خود درخصوص همه طرح‌ها و لوایح می‌باشد یا الزامی ندارد؟

در این خصوص با توجه به هدف اصلی این طرح مبنی بر افزایش کیفیت طرح‌ها و لوایح عدم ارجاع همه طرح‌ها و لوایح نمی‌تواند با هدف این طرح همخوانی داشته باشد

و استفاده از ظرفیت مرکز پژوهش‌های مجلس نیازمند دخیل نمودن این مرکز نه تنها در بررسی کلیه طرح‌ها و لوایح، بلکه در مرحله تدوین طرح‌ها نیز می‌باشد. به نحوی که نمایندگان قبل از ارائه طرح خود نظر این مرکز را به‌عنوان بازوی کارشناسی خود به‌عنوان سند پشتیبان طرح اخذ نمایند. بنابراین پیشنهاد می‌شود صدر این تبصره مبنی بر اینکه چنانچه حداقل یک‌دوم اعضای کمیسیون اصلی رسیدگی به طرح یا لایحه توسط مرکز پژوهش‌های مجلس را درخواست نمایند» حذف شود.

نکته دوم عدم فرصت کافی جهت ارائه گزارش درخصوص طرح و لوایح مهم و مفصل توسط مرکز پژوهش‌ها با توجه به ضوابط و ترتیبات مقرر و پیش‌بینی شده در این تبصره می‌باشد، به نحوی که برخی از طرح‌ها و لوایح در حدود هزار ماده ارائه می‌شوند (نظیر لایحه تجارت و مجازات اسلامی) که بدون تردید فرصت پیش‌بینی شده نمی‌تواند منجر به ارائه یک نظر کارشناسی مناسب شود. در این خصوص به نظر می‌رسد لازم است امکان تمدید مهلت با توجه به حجم و اهمیت طرح‌ها و لوایح با پیشنهاد مرکز و موافقت کمیسیون پیش‌بینی گردد.

ماده (۷)

۱. ماده مزبور از لحاظ نگارشی واجد ایراد می‌باشد و صدر و ذیل ماده بدون ارتباط و پیوستگی منطقی می‌باشد.

۲. «کارگروه منتخب کمیسیون اصلی و مرکز پژوهش‌ها» در این ماده با توجه به اینکه در مواد سابق این کارگروه مشخص نشده است، واجد ابهام می‌باشد.

۳. ذیل این ماده که مقرر داشته «در طرح‌ها و لوایحی که کمیسیون اصلی بدون ارجاع

به مرکز پژوهش‌ها رسیدگی می‌کند از نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی و نمایندگانی که در موعد مقرر پیشنهاد داده‌اند دعوت نمایند» ناظر به موادی است که عدم ارجاع همه طرح‌ها و لوایح به مرکز پژوهش‌ها را مقرر داشته بود که این امر با توجه به توضیحات پیشگفته مغایر هدف این طرح می‌باشد و لذا حذف این قسمت از ماده مورد پیشنهاد است.

۴. در این ماده به دعوت از «نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی» جهت بررسی پیشنهادهاشان اشاره شده است، در حالی که اصولاً کمیسیون‌های فرعی دارای پیشنهاد مصوب کمیسیون می‌باشند. لذا مشخص نیست منظور از «کمیسیون‌های تخصصی» در این ماده همان کمیسیون‌های فرعی در رسیدگی به طرح‌ها و لوایح می‌باشد و یا منظور از آن کلیه کمیسیون‌های تخصصی می‌باشد.

۵. مطابق صدر تبصره «۳» پیشنهادی الحاقی صرفاً در صورتی که طرح یا لایحه در کمیسیون اصلی به تصویب برسد گزارش آن به هیئت رئیسه ارسال و چاپ و توزیع می‌شود. در حالی که منطقی‌تر است که گزارش کمیسیون اصلی در هر صورت مبنی بر تصویب یا رد طرح یا لایحه به هیئت رئیسه ارسال و چاپ و توزیع شود.

۶. در خصوص تبصره «۴» پیشنهادی الحاقی، دو نکته وجود دارد. اول اینکه ذیل تبصره پیشنهادی از لحاظ علائم نگارش ایراد دارد و لازم است علامت [،] بعد از عبارت «استفاده نمایند» اضافه شود. دوم اینکه مهلت سه روز برای ارائه پیشنهاد نمایندگان با توجه به اینکه براساس تبصره «۳» پیشنهادی الحاقی به ماده (۱۶۶) ارائه پیشنهاد جدید در صحن علنی وجود نخواهد داشت کافی نخواهد بود به خصوص در ارتباط با لوایح مفصل و مهم.

ماده (۹)

۱. سازوکار پیشنهادی جهت تصویب طرح‌ها و لوایح در صحن علنی در این ماده، اگر چه می‌تواند مشکل مجلس در تصویب طرح‌ها و لوایح مفصل را حل نماید، ولیکن در بسیاری از موارد طرح‌ها و لوایح از حجم نسبتاً کمی برخوردار می‌باشند و لزوم بحث و بررسی آنها در صحن علنی می‌تواند در بالا بردن کیفیت مصوبات کمیسیون به نحو بسزایی مؤثر باشد و هیچ ضرورتی جهت عدم ورود صحن علنی مجلس در جزئیات این طرح‌ها و لوایح وجود ندارد.

۲. حذف تلقی شدن مواد مزبور بدون اینکه امکان ارائه پیشنهاد جدید باشد، در بسیاری از موارد به دلیل اینکه حذف ماده می‌تواند در مواد دیگر از جهت نحوه اجرا و اثرات آنها تأثیرگذار باشد نمی‌تواند همیشه مطلوب باشد. لذا به نظر می‌رسد در چنین مواردی لازم است موضوع مجدداً به کمیسیون مربوطه ارجاع شود تا نسبت به مورد تصمیم‌گیری شود.

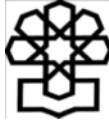
۳. ارتباط حکم پاراگراف دوم ماده (۱۵۱) اصلاحی پیشنهادی با ماده (۱۵۵) قانون آیین‌نامه داخلی مشخص نمی‌باشد. چرا که براساس قسمت فوق از ماده (۱۵۱) اصلاحی در صورتی که پیشنهادها چاپ شده نمایندگان به ترتیب برگشت به طرح یا لایحه اولیه، اصلاحی، حذف جزء و کل، رفع ابهام و الحاقی رأی نیارود ماده حذف شده تلقی می‌گردد. در حالی که ماده (۱۵۵) قانون آیین‌نامه داخلی فعلی ترتیب مجزایی پیش‌بینی نموده است. لذا در صورت تصویب این ماده لازم است ماده (۱۵۵) نیز اصلاح شود.

۴. در بسیاری از طرح‌ها و لوایح مفصل قرائت مواد باقی مانده نیز می‌تواند تا حد

زیادی وقت‌گیر بوده و باعث کُندی روند تصویب قانون شود. لذا می‌توان صرفاً در موارد ضروری و به تشخیص هیئت رئیسه مواد قرائت شود.

منابع و مأخذ

۱. قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.
۲. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

شماره مسلسل: ۱۳۸۲۲

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» (نحوه رسیدگی به طرحها و لوایح قانونی)

نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه حقوق عمومی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سیدمجتبی حسینی‌پور اردکانی، حامد ناظمی،

احمد حکیم جوادی

مدیر مطالعه: سیدمجتبی حسینی‌پور اردکانی

ناظر علمی: حجت‌السلام و المسلمین جلیل محبی

متقاضی: کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. طرح‌ها و لوایح

۲. کمیسیون‌های تخصصی

۳. مرکز پژوهش‌ها

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۲/۸/۶

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۳۹۳/۵/۱۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۵/۱۴